



حقوق ، مسؤليت و تعالى خانواده



اصول و مبانی الگوی اسلامی خانواده

- ۱- مکمل بودن
- ۲- تعاون
- ۳- مودت
- ۴- معاشرت به معروف
- ۵- تناسب حق و مسئولیت

اصول ناظر بر
روابط اعضای
خانواده



- ۱- قداست
- ۲- استحکام
- ۳- وحدت
- ۴- حریم خصوصی
- ۵- رعایت مصالح کودک
- ۶- حمایت

اصول ناظر بر
ماهیت جمعی
خانواده



اصول ناظر بر روابط اعضای خانواده

اصل مکمل بودن

«هُنَّ لِبَاسٌ لَّكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَهُنَّ» بقره (۱۸۷)

آنها جامه ستر و عفاف شما و شما نیز لباس عفت آنها هستید

لباس موجب محافظت انسان در برابر سرما و گرما و ناملايمات می شود.



همسران نیز باید در حوادث تلخ و شیرین و گرم و سرد زندگی، موجبات دلگرمی یکدیگر را مهیا کنند و یکدیگر را از گناه حفظ کنند.

لباس نوعی زینت و نشانه زیبایی انسان است.



زن و شوهر نیز باید زینت یکدیگر باشند و موجب کمال و زیبایی روحی یکدیگر باشند.

اصل تعاون

«وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ»
و در نیکوکاری و پرهیزگاری همکاری کنید نه در گناه و تجاوز

مائدة (۲)



اصل مودت

«وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ» روم (۲۱)

و از نشانه های قدرت اوست که برایتان از جنس خودتان همسرانی آفرید تا با یکدیگر آرامش یابید، و میان شما دوستی و مهربانی نهاد در این عبرتهایی است برای مردمی که تفکر می کنند.



اصل معاشرت به معروف

عاشروهنَّ بِالْمَعْرُوفِ

با زنان به نیکی معاشرت کنید
نساء (۱۹)



اصل تناسب حق و مسئولیت

وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ

و برای زنان همانند وظایفی که بر دوش آنهاست حقوق شایسته‌ای قرار داده شده و مردان بر آنها برتری دارند. بقره (۲۲۸)





اصول ناظر بر ماهیت جمعی
خانواده

اصل قداست

رسول خدا (صلی الله علیہ و آلہ) می فرماید:

لرَكَعَتَانِ يَصَلِّيَهُمَا مُتَزَوِّجٌ أَفْضَلُ مِنْ رَجُلٍ عَزَبٍ يَقُومُ لَيْلَهُ وَيَصُومُ نَهَارَهُ.

دو رکعت نمازی که مرد متاهل می خواند، برتر از مرد مجردی است که شب را به عبادت و روز را به روزه داری سپری کند.



اصل استحکام

محبت و عشق واقعی

احساس نیاز عاطفی

نیاز جنسی

داشتن فرزند

عوامل استحکام خانواده
در فرهنگ ایرانی

اصل وحدت

□ **وحدت دین** : بر اساس نظام حقوقی اسلام ، دین عنصر سعادت انسان و نظم دهنده زندگی اوست .

□ **وحدت هدف** : یعنی برای تمام اعضاء خانواده هدف مشترک باشد.

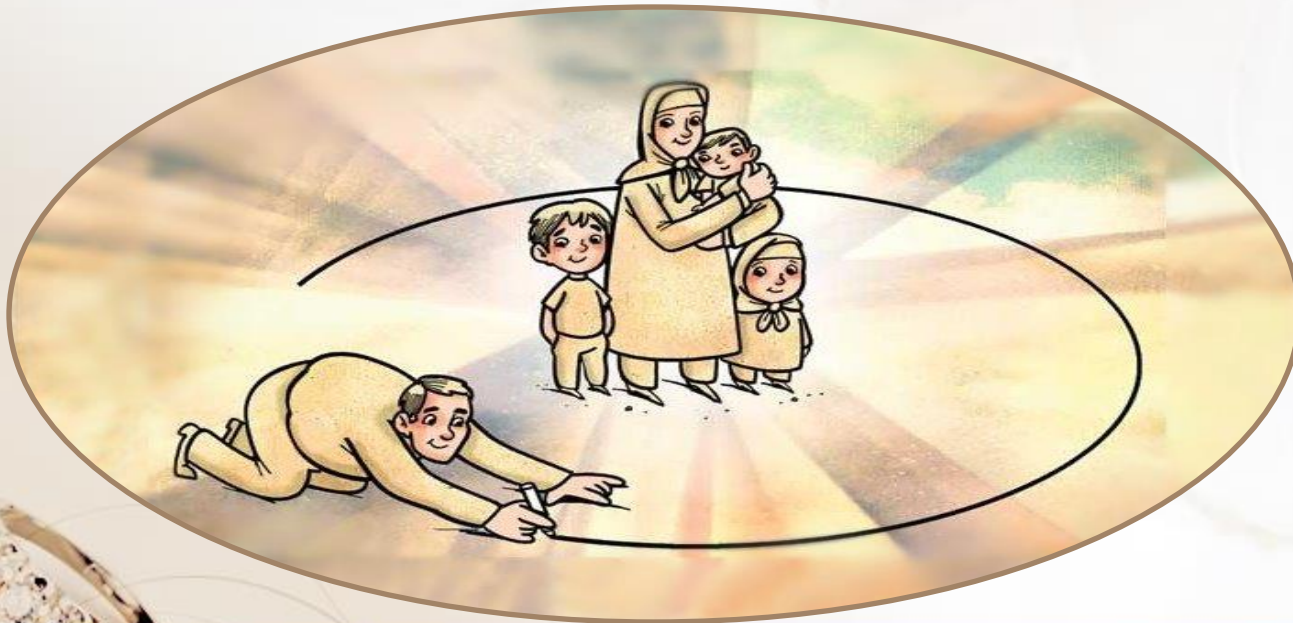
□ **وحدت مدیریت** : در هر خانواده باید بین پدر و مادر هماهنگی باشد و همه اعضای خانواده دستورات پدر را بعنوان مدیر خانواده بپذیرند.



اصل مراعات حریم خصوصی

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْنِسُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ
نور (۲۷)

ای کسانی که ایمان آورده اید ، به خانه ای غیر از خانه خود ، بی آنکه اجازت طلبیده و بر ساکنانش سلام کرده باشید ، داخل مشوید این برای شما بهتر است ، باشد که پند گیرید



اصل رعایت مصالح کودک

تربیت

وظایف پدر و مادر در قبال فرزندان

دوستی با کودک

انتخاب نام نیکو



تامین محیط مناسب تربیتی

تعلیم

ازدواج



اصل حمایت

اصل حمایت از خانواده و
اعضای آن

حمایت از درون
خانواده

حمایت از بیرون
خانواده

حمایت غیر
اقتصادی

حمایت
اقتصادی

حقوق و تکالیف اعضای خانواده

۱. حقوق و مسؤلیتهای مالی زوجین

□ آزادی اقتصادی و مالی در خانواده

□ آزادی اقتصادی و مالی در بیرون از خانواده

شوهر میتواند زن خود را از حرفه یا صنعتی که منافی با مصالح خانوادگی یا حیثیات خود یا زن باشد، منع کند. (ماده ۱۱۱۷ قانون مدنی)



حقوق و تکالیف اعضای خانواده

دو. حقوق و مسؤلیتهای مالی مردان در خانواده

ارث زن و شوهر

مهریه

نفقه

✓ نفقه زوجه

✓ نفقه اقارب



نَفَقَه زَوْجِه

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ
وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ نِسَاءٌ (۳۴)

مردان، سرپرست زنانند، به دلیل آنکه خدا برخی را بر برخی برتری داده و نیز از آن روست که مردان از اموال خود هزینه زندگی زنان را می پردازند.

نَفَقَه عبارت است از همه نیازهای متعارف و متناسب با وضعیت زن ، از قبیل : مسکن ، پوشاک ، غذا ، اثاث منزل و هزینه های درمانی و بهداشتی و خدمتکار (ماده ۱۱۰۷ قانون مدنی ، اصلاحیه ۱۳۸۱)

نقّه اقارب

نقّه اولاد بر عهده پدر است . پس از فوت پدر یا عدم قدرت او به نفاق ، به عهده اجداد پدر است . با رعایت الاقرب فالاقرب در صورت نبودن پدر و اجداد پدری و یا عدم قدرت آنها ، نقّه به عهده مادر است .

(ماده ۱۱۹۹ قانون مدنی)



مهریه

وَأَتُوا النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً

نساء (۳۴)

مهر زنان را به طیب خاطر به آنها بدهید

رسول خدا (ص): « أَفْضَلُ نِسَاءِ أُمَّتِي أَصْبَحُهُنَّ وَجَهَا وَأَقْلُهُنَّ مَهْرًا »

بهترین زنان امت من ، خوشروترین و کم مهریه ترین آنان هستند .

بحار الأنوار: ۱۰۳ / ۲۳۷ / ۲۵ / منتخب میزان الحکمه: ۲۵۴

بهترین مهریه ها چیست؟

پیامبر خدا (ص): خَيْرُ الصَّدَاقِ أَيْسَرُهُ .

بهترین مهریه ، سبکترین آن است .

کنز العمال: ۴۴۷۰۷ / منتخب میزان الحکمه: ۲۵۴

مهریه ی سنگین چه ایرادی دارد؟

امام صادق (ع): أَمَّا شَوْمُ الْمَرْأَةِ فَكَثْرَةُ مَهْرِهَا وَعُقُوقُ زَوْجِهَا .

شومی و ناخجستگی زن ، زیاد بودن مهریه او و نافرمانی از شوهرش می باشد .

معانی الأخبار: ۱۵۲ / ۱ / منتخب میزان الحکمه: ۲۵۴



ارث زن و شوهر

يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثِيَيْنِ... نساء (۱۱)

بر اساس نظام مالی خانواده در اسلام، زن همانند مرد، حق ارث دارد و در اصل توارث بین زن و مرد تفاوتی نیست.

شان نزول آیه

"عبد الرحمن بن ثابت انصاری" برادر "حسان بن ثابت" شاعر معروف صدر اسلام، از دنیا رفت در حالی که یک همسر و پنج برادر از او به یادگار مانده بود. برادران میراث عبد الرحمن را در میان خود قسمت کردند و به همسر او چیزی ندادند. او جریان را به خدمت پیامبر (صلی الله علیه و آله) عرض کرد، و از آنها شکایت نمود، در این هنگام این آیات نازل شد و در آن، میراث همسران دقیقاً تعیین گردید. همچنین از "جابر بن عبد الله" نقل شده که می گوید: بیمار شده بودم، پیامبر (صلی الله علیه و آله) از من عیادت کرد، من بی هوش شده بودم، پیامبر (صلی الله علیه و آله) آبی خواست و با مقداری از آن وضو گرفت، و بقیه را بر من پاشید و من به هوش آمدم. عرض کردم: ای رسول خدا! تکلیف اموال من بعد از مرگم چه خواهد شد؟ پیامبر (صلی الله علیه و آله) خاموش گشت، چیزی نگذشت که آیات ۱۱ و ۱۲ نازل گردید و سهم وراثت در آن تعیین شد.

حقوق و مسئولیتهای غیر مالی زوجین

□ حقوق و مسئولیتهای مشترک

- (۱) حسن معاشرت
- (۲) اسکان مشترک
- (۳) وفاداری
- (۴) مشارکت و همکاری در امور خانواده
- (۵) حضانت و تربیت فرزندان

□ حقوق و مسئولیتهای اختصاصی مردان

- (۱) مدیریت خانواده
- (۲) تمکین زوجه
- (۳) ولایت بر فرزندان



حسن معاشرت

خوش رفتاری

عاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ

گذشت از خطای همسر

بر آوردن نیاز جنسی

رسول خدا(ص):

زنی بهشتی است که مهربان و وفادار باشد، زمانی که با شوهرش قهر کرد زود آشتی کند، زمانی که بدی کرد به شوهرش بگوید این دست من در دست توست، چشم بر هم نمی گذارم تا از من راضی شوی.

کنز العمال/ج ۱۵/ص ۸۴



اسکان مشترک

امام صادق (ع):

مایه هلاکت جوانمردان است که مرد در شهری که خانواده اش در آن است، باشد، ولی شب را در منزل خود سپری نکند.

□ در صورتی که زن، خانه مشترک را بدون دلیل موجه ترک نماید «ناشزه» محسوب می شود و مستحق نفقه نیست (ماده ۱۱۰۸ قانون مدنی)

□ اگر مرد زندگی را ترک کند دادگاه او را ملزم به بازگشت به خانه می کند و اگر این الزام میسر نشد و این مدت بدون عذر موجه به ۶ ماه متوالی یا ۹ ماه متناوب در مدت ۱ سال رسید، زوجه می تواند درخواست طلاق دهد و دادگاه این درخواست را خواهد پذیرفت. (ماده ۱۱۳۰ قانون مدنی بند ۱)

وفاداری

... وَأَخَذْنَا مِنْكُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا

نساء (۲۱)

... و آنان از شما پیمانی محکم گرفته اند

... وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا

اسراء (۳۴)

... به پیمان (خود) وفا کنید، که قطعاً از پیمان سؤال میشود

واژه میثاق، تنها در آیه ۲۱ نساء، در مورد پیمان زناشویی به کار رفته است. واژه میثاق در قرآن کریم اغلب بر پیمانهای الهی از پیامبران و عامه مردم و مواردی نیز بر معاهدات بین المللی و پیوند ازدواج اطلاق شده که در همه از اهمیت فوق العاده برخوردارند. بنابراین با نظر به آیه دوم در مورد وفای به عهد با توجه به اهمیت عقد ازدواج وفای به آن از اهمیت بسیاری برخوردار است.

مشارکت و همکاری در امور خانواده

پیامبر گرامی (ص) می فرمایند:

یا علی! خدمت به خانواده، کفاره‌ی گناهان کبیره، خاموش کننده‌ی خشم خداوند و زیاد کننده‌ی حسنات و درجات است.



حضانت و تربیت فرزندان

حضانت یعنی نگهداری و مراقبت جسمی، روحی، مادی و معنوی اطفال و تعلیم و تربیت آنها که به موجب ماده ۱۱۶۸ قانون مدنی ایران هم حق و هم تکلیف والدین است.



حقوق و مسؤلیت‌های اختصاصی مردان

مدیریت خانواده

الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ

ولایت بر فرزندان

تمکین زوجه



رشد فضایل اخلاقی و معنوی در خانواده

توجه به حضور
خداوند در زندگی



شناخت رذایل و
فضایل اخلاقی

شناخت معصومین (ع)
و عمل به سیره ایشان

وإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

